

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Az immunusok.

Negyvenkilenc mentelmi ügy. Tartalom: vegyes. Becsületsértés, rágalmazás, lázítás, páros viaskodás, hűtlen kezelés, sikkasztás, csalás, lopás. Mein Liebchen was willst du noch mehr?

Gyere elő becsületes tudomány, gyere elő matematika. Ötödfélszáz képviselőre esik ez egy félesztendő alatt. Tavaly télen se volt kevesebb, két éve ősszel se volt több. Átlagos szám ez, egyszerű számvetéssel kitudható, hogy kitesz vagy húsz százalékot.

Honatyáink közül tehát — ha van is egy-két üldözött báránka a seregben, ha politikai zaklatás is van ebben az országban, ha tisztázódik is utólag egyik-másik, — mégis a honatyáink közül átlag minden hatodik-hetedik huncut. Nemcsak huncut, de ostoba is, mert rajta kaptatja magát.

Ez a szép testület tehát, disze-virága a nemzetnek, amely nekünk törvényt szab, amely milliókat eszik meg évről évre, amely külömb palotában uralkodik, mint a király és nagyobb tiszteletet élvez, mint a legszebb asszonyok, ez a

testület pudvás és férges belől, mint az idejét múlt hónapos rettek. Romlott, önző, megbízhatatlan, karaktertelen.

Azt már régen tudjuk róla, hogy üres, léha, tartalmatlan, tudás és lelkiismeret nélkül való. Azt is igen tudjuk róla, hogy inkább mandátuméhes, mint hazafias, inkább ordítózó, mint lelkes, inkább szószátyár, mint munkás. A tücskök tanyája volt a parlament mindég, a cirpelő, ficánkoló, zajongó tücsköké, s nem a szorgalmas, gyűjtő, munkás hangyáké.

Jó, ebben megnyugodtunk valahogy. Abban is, hogy tisztelt honatyáink révén dikciózó nációnak tart bennünket a világ, akiknek mindig fölös számban van kész alkalmi szóvirágunk, de sohasem okos cselekedetünk. De már, hogy gézengúzoknak tartanak bennünket, svihákoknak és kalandoroknak, ez már kicsit sok, tisztelt felebarátaim.

Azt tartja a közhit, (valami rossz fajt akarok említeni), hogy az újságíró ember nem a legtisztább lelkiületű. Bizony isten ráfogás ez. Ámde azért akad huncut ebben a nem sokra tartott céhben is. Talán több is, mint kéne. De tízszerte kevesebb, mint a képviselők között. Az ügyvéd csalfa, az orvos megbízhatatlan, a hivatalnok korrupt és baksisra néz, de azért egyikfajtában sincs tizedrésznyi, de még századrésznyi annyi bűnös, hibás és kivetendő, mint a törvényhozók nagytiszteletű gárdájában.

Jó, ebből se csináljunk szemrehányást. Higgyük el, am nem igaz, hogy a törvényhozó több és nagyobb kísértéseknek van kitéve, s nála szigorúbb és élesebb az ellenőrzés. Amíg

másnál a bakugrásokat is alig veszi észre a világ, a képviselőre ráveti szemét a közvélemény, ha csak egy kicsit biceg is.

Semmiből se csinálunk graváment, csak egyből. Mért hogy a képviselő az elkövetett bűnnel, a bírósági megkeresés után hetekig, hónapokig, néha évekig jár-kél közöttünk, eljár a parlamentba, szónokol, grasszál, ítélkezik, törvényt hoz, obstruál és senkinek sincsen a dolgaihoz egy árva szava is? Az egyszerű embert becsukják, a tisztviselőnek fegyelmeit akasztanak a nyakába, az ügyvédet, orvost felfüggesztik mestersége gyakorlásától, a gyanús embert rendőri felügyelet alá helyezik, ha csak szemet is vet rá a sanda gyanú. A képviselőt megsüvegelik, szavait országgá kürtölik, cselekedeteit törvénynyé teszik.

Melyik testület tűr meg a maga kebelében büntettel vagy vétséggel terhelt embert? A pincér-egyesületbe nem járhat, az ószeresek kizárják maguk körül, a hordárok nem hagyják szó nélkül, hogy szégyent hozzon a becsületes vörös sapkára.

A rossz lánynak is elveszik az írását, ha csak kis baja is van. A képviselőét meghagyják, ha teste-lelke tele van nyavalyával.

Az immunitás egy nagy parlamenti jog. Ezt bölcsen tudja minden ember. Olyan biztosítéka és szükséges kelléke a parlamentárizmusnak, mint akár a nyilvánosság. Ha a mentelmi jog elveszne, akár mindjárt trónra ülhetne az abszolútizmus.

De a mentelmi jog a törvényhozónak dukál és nem a sikkasztónak, tolvajnak, csalónak, rágalmazónak. A törvényhozó személyét védje az immunitás, de a bűnös üzelveire ne legyen takaró lepel.

Nem nagy dolog az, amit mi kívánunk. Csak becsületes. Tehát aligha lesz meg egyhamar. Azt szeretnők és azt kívánnók, hogy minden mentelmi ügyet huszonnégy órán belül tárgyaljon a bizottság és újabb huszonnégy órán belül a képviselőház. Hogy akit gyanu terhel, közvád üldöz, bíró kikér, annak az ügye az emberileg kigondolható legrövidebb idő alatt elintéződjék.

Meg azt szeretnők és azt kívánnók, hogy akinek felfüggesztették a mentelmi jogát, annak függeszék föl a képviselői jogát is. Ne járhasson addig a házba, ne mondhasson beszédeket, ne szavazhasson, ne ítélhessen, ne nyujtogathassa felénk a kezét, amíg nem ítelt fölötte a bíró.

Egyszerű a kívánságunk nagyon. A képviselőnek kell a mentelmi jog. Anélkül nem is igazi népképviselő. Ha tehát nincsen meg a mentelmi joga, arra az időre ne is lehessen képviselő.

Punktum.

De szeretném tudni, ki teszi meg ezt az indítványt a képviselőházban. Hogy kik szavaznak majd ellene, körülbelül sejtem . . .

Vulpes.

WALDECK-ROUSSEAU. Nem csak a radikális köztársasági szellem, de gyakran a monarchikus érzés is nyögdécseli, hogy a nagy forradalom idejében nem hullott e elég arisztokratának a feje. Mivelhogy a monarchikus érzésekkel telített polgári szív is iszonyattal látja sokszor, hogy monarchikus államban hová fajul az arisztokrácia és a papság garázdálkodása. A nagy forradalom — már a mennyire tőle tellett — gondoskodott arról, hogy ez a garázdálkodás ne nagyon éreztesse kellemetlenségeit. Megnyírbálta az arisztokrácia hatalmát, elkobozván tőle is, meg a papságtól is a földbirtokot. A pénz hatalom — ezt vallotta már a nagy forradalom is. A pénzforrásokat kellett hát betömni, hogy a monarchikus eszme két leghűségesebb szolgájának, az arisztokráciának és a papságnak hatalmát megtörjék. De a konvent nem érte be ennyivel. Az 1793-iki esztendőben új örökösödési törvényt hoztak, mely szinte lehetlenné tette, hogy a nagy vagyon koncentrálna maradjon. Korlátozta a végrendelező jogait s kíméletlenül széjjelverte az egy kézben felhalmozott tőkét, a midőn kimondotta, hogy a végrendelező a visszamaradó vagyont egyenlő részekben ossza fel leszármazottjai között. A törvénynek visszaható ereje volt 1789. július 14-ig. A konvent 1793-ban proklamálta, hogy a nemzet már 1789. július 14-én szerezte meg jogait s így az összes privilégiumok, régi visszaélések tényleg már ezen a napon megszűntek. Ebből pedig önként következik, hogy az az idő, mely ezen új alaptételek törvényes formulázásáig elnűlott nem vonhatja maga után az egykori igazságtalanságok meghosszabbítását. És a proklamációnak érvényt szereztek. Fel-túrták a halálozási évkönyveket s 1743-tól visszamenőleg 1789. július 14-ig megsemmisítettek minden végrendeletet, s a végrendelezők vagyonát, ha már szétosztásra is került, az

új törvény rendelkezései szerint osztották szét az örökösök között. Így üldözte a nagy forradalom még sírjukban is az arisztokratákat és a papokat.

Ennek a forradalmi szellemnek gyermeke volt Waldeck-Rousseau, a franciák nagy halottja.

A nagy forradalom után kerek száz esztendővel látható Franciaországban, hogy a nagy forradalom sok olyan fejet hagyott meg törzsén, amelyben még ma is a monarchikus eszme láza ég. Erőben, hatalomban gyarapodtak, mert amíg a francia arisztokráciát a francia industrializmus újból nagy vagyonhoz, tehát nagy hatalomhoz segítette, a papság is ráadta magát a produktív termelésre s ezenkívül a francia egyesületi törvényt is, erejének újjászervezésére használta föl. A két kaszt, mihelyt az anyagi bázist biztosította maga alatt, a feudális rendszernek egyengette az útjait, s szívében titkos bálványt emelt annak az államformának, mely a feudalizmust szívesen protegálta. A modern politikus ezen feudális-monarchikus áramlatok előretörésekor modern eszközökhöz fordult. A lázas főknek nem egyetlen gyógyító szere a guillotin. A modern államférfi a terapia más eszközeihez nyúlt, hogy az arisztokráciát, mely most a papságot használja fel faltörő kosnak a köztársaság ellen ártalmatlanná tegye. A papság testén át dőfte a tört az arisztokrácia szívébe s a papság ártalmatlanná tételével biztosította Franciaország mai államformájának fennállását, melyet az arisztokrácia és szövetségesei már-már komoly veszedelem elé állítottak.

Ha akármilyen különösen is hangzik, mégis úgy van, hogy Waldeck-Rousseau a legújabb korban, modern eszközökkel megismételte a nagy forradalmat, az 1789-ikét. Felszabadította Franciaországot a középkori szellem mindjobban

elhatalmasodó ereje alól, s megmentette a köztársaságot nemcsak Franciaországnak, de minden kultur nemzetnek. A felvilágosodás szellemét segítette diadalra a reakció lovagjai ellen, s ezzel megmentette Európa számára az ideált, melyet mi népek mindig megcsodáltunk s megközelíteni igyekeztünk. Ha nem is értük el, de látva ezt az ideált, megadatott valamennyiünknek, hogy imádhassuk s magunkat az ő közelében s az ő szellemének erejével tökéletesítsük.

Ly.—

Szobrok a levegőben.

A háborúnak ez izgató óráiban mindenkire ragad egy kis stratégia. Egy kevés hadászati spekuláció, sőt itt-ott valami szélesen kigondolt haditervféle megterem még a legbékesebb japánbarát fejében is. Úgylátszik, csak a székesfővárosában hiányzik ez a véna. Pedig ez egyszer ő a legfelsőbb hadúr a csatatéren. De mit ér a marsall-bot, mire jó a nagy hatalom, mikor a fővezér a szegény bakától nemcsak a merész támadást, a hősieis önfeláldozást követeli, hanem magát a haditervet, az irányító nagy gondolatot is tőle várja!

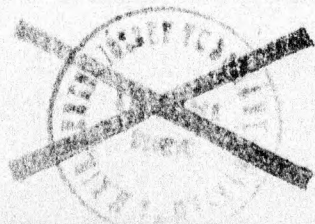
Ez jutott eszembe, mikor a Szabadság-szoborra és Kossuth-szoborra vonatkozó módosított pályázati p ó t h i r d e t é s t olvastam. A szeptember és október végére kitűzött régi határidőket elhalasztják március végére. A Kossuth-szobor helyét nem tudják. E tudatlanság — igen liberális látszatban — úgy fejeződik ki, hogy »e helyre nézve a művész keze nincsen megkötve.« Azok a művészek folytassák a találgatást, a lutrijátékot — mert a fővárosi tanács már megúnta. Vagy talán nem is ért a játékhoz? Majd aztán, ha a művészek nyakra-főre, találomra dolgoztak, akkor majd »a bíráló-bizottság az eredményről szóló előterjesztésben az elhelyezés kérdésére is ki fog terjeszkedni« — utólag. De azért a szerencsés játékos markát még korántsem üti a nyeremény. Oh, nem. Ekkor majd csak a »főváros törvényhatósági bizottságának közgyűlése fog a

Kossuth-szobor helyét illetőleg véglegesen határozni.« A pályázónak tehát előbb el kell találnia a sokféle lehetséges hely dolgában a bíráló-bizottság ízlését. A bíráló-bizottságnak pedig a közgyűlését! Valóban, a szobrászokat és az építészeket nem hiába mondják »szabad« művészeknek. Ezekkel akárhogy szabad elbánni.

Pedig a főváros már sokat gondolkozott, tanácskozott (sőt — hallatlan újítás — még művészekkel is ankétezett) s bizonyára sok szép új terv fogamzott meg agyában. De ezeket el nem árulta. És már közeledett a döntő csata órája. S ime, a generális úr a végén most sem tudott mást tenni, mint amit az ármádia generálisai már olyan sokszor megcselekedtek, amikor hiányzott a jó haditerv, a nagy áttekintés s a gyors elhatározás: odaállt a jó magyar bakák, a barna huszárfiuk elé, akiknek orcáján égett a harci vágy és harsány, éles hangon odaszólt, hogy »Rajta fiúk, hajrá!« Azok pedig rohantak, repültek a harcba, -- sokszor a biztos halálba. A csata rendesen elveszett ugyan, s a hős fiúk elvérzettek, de a generális úr megtanulta, hogy a támadást más képen, vagy más helyből kiindulva kellett volna intéznie. S még a leckepeénzt sem igen drágálotta. Igaz, hogy nem is ő fizette.

Ilyen művészcsatása hívja a fővárosi tanács a szobrászok és építészek gárdáját. És evvel az új »pályázati módosítással« nyíltan bevallja, hogy fogalma sincsen még arról, hol, mily környezetben, összhatásban s termegoldásban óhajta látni a Kossuth-szobrot. Tessék ezt is eltalálni.

De helyes-e akkor ennek a pályázatnak ily módon való kiírása? Helyes-e a nagy szellemi munkának, erőfeszítésnek megkövetelése, amikor a követendő főelveket legtávolabbról sem tudják még körvonalozni? Vajjon megint így járjanak-e

a nagy áldozatot hozó művészek, mint az Erzsébet-szobor pályázatánál, ahol kétszer és hiába adták ki a lelkük javát, csak azért, hogy utólag megállapítsák, a helykérdés és a dimenzionálás bajait? Pedig ott a környezetet, valahogyan még meghatározták. Most azonban a művészeknek egy csapásra két feleletet kell adniok. Szobor ideát is, áthelyezési ideát is. Vagyis pályaművet és programot egyidejűleg. Mert ez utóbbit a főváros magától megadni nem tudja.

Lehet-e pályázat eredményes, igazságos, ha nem egységes még az az alap sem, amelyen a küzdők olyan sokféle irányban elindulhatnak? És vajjon milyen lesz az ítélkezés, ha ez az alap a bírák előtt még ma sem ismeretes? Aligha igazságos. Holott a kérdést olyan egyszerűen, simán lehetett megoldani. Csak azt kellene kérni, aziránt kérdezősködni, ami hiányzik, amit nem tudnak és a feleletadást nem szabadna megnehezíteni, komplikálni másnak követelésével.

Mire van a tanácsnak most elsősorban szüksége? Az elhelyezés ideájára, mert a régi ideát, — a parlament főhólokzata előtti elhelyezést — nem tartotta jól megoldhatónak, és jobbat nem tudott ajánlani. Hát akkor miért követel már most szobor-ideát a művészektől és miért nem elégszik meg egyelőre az elhelyezési ideák pályázatával? Korai dolog szobormodelleket kérni akkor, amikor a kérdés még a hely és a térrendezés körében mozog és abból ki sem bontakozott.

Tessék a környezet és a helykérdését előbb meghatározni; és csak azután mondják a művészeknek: ime, ezt a helyet kell megoldanod, a szobroddal egybeforrasztanod, erre a helyre, ebbe a környezetbe komponálj nekem művészi szobrot és térmegoldást. Akkor a művészi és építési ideák közös alapon fognak majd állani és nem lesz helytelen, — sőt lehetetlen — azoknak igazságos összemérése.

Az elhelyezésre, a terek megoldására kiírandó pályázat készítheti csupán jól elő a majdani szobor-ideák pályázatát. Mennyi időt, fölösleges munkát, erőpazarlást lehet ezáltal megtakarítani és fenntartani a helyes alkalomra! Mitévők legyenek a mai »póthirdetés« révén azok a művészek, akik — elientétben a tanácscsal — két, három sőt több jó elhelyezési ideával is rendelkeznek? Készítsenek talán mindegyikhez egy-egy teljes szobor-tervezetet is? Vagy riadjanak vissza ettől az óriási és céltalan munkától s elégedjenek meg egyetlen egy modellnek és elhelyezési ideának a bemutatásával? Evvel ismét csak a közérdek károsulna. Ellenben a helykérdés pályázatában — kevés anyagi munkával — minden művész előadhatná az összes ideáit, amelyek a monumentális elhelyezésre agyában megszülettek. És nem kellene, — mint most — az önmagában, sikerült szobor-modelljével elbuknia azért, mert a bíráló-bizottság a 400 fejű közgyűlés előre ki nem számítható ízlését az elhelyezés és a termékválasztás dolgában el nem találta. Mert ma úgy áll a dolog, hogy a generális nemcsak hogy általános haditerv nélkül, vaktában küldi huszárjait a csatába, hanem aztán még egy sokfejű, s részben hozzá nem értő hadbiróság elő is állítja őket, hogy utólag döntsék el, vajjon jó, célszerű és megfelelő volt-e az a hely, ahol sebeket kaptak és ahol elvéreztek.

Még egy másik sérelem van ebben a «pályázati póthirdetés»-ben. A szabadság-szobor pályázata 8—9 hét múlva zavartalanul lejárt volna. Mit gondolt a tanács akkor, amikor azt a pályázatot eredetileg 8—10 havi lejárattal kiírta? Ügye-bár azt, hogy ennyi időt kell adni az építészeknek, a szobrászoknak a gondolkozásra, tanulmányozásra és az elkészítésre. Az, aki az adott időt felhasználta, ma már félig készen is lehetett a munkájával. Most új határidőt kap. Igen de miért? Hiszen a Szabadság-szobor helye régóta meg van állapítva

és ennek változtatásáról soha szó sem esett. Aki ezen a biztos alapon elindult és félesztendeje dolgozott, az alól most kirántják ezt az alapot. Kitolják és összefoglalják mindkét szoborpályázatnak lejáratí határidejét. Itt aztán csak dis-
unctív módon lehet tovább gondolkozni. Vagy megmarad a Szabadság-szobor ott és annak, ahová és aminek azt a 6 hónapja dolgozó művészek képzelték és akkor mire jó a határidő rengeteg meghosszabbítása? Vagy nem marad meg, hanem új elvek, új lehetőségek a Kossuth-szoborral való egybefoglalás kívánsága s az egymással kapcsolatos elhelyezés merültek fel, de akkor kártérítést kapnak azok a művészek, akik az első pályázati kiírásban bízva, mindmáig a régi alapon dolgoztak? Minden pályázati felhívás kötelező szerződés jellegével és erejével bír. Azon önkénytelen és bármikor változtatni nem lehet, nem szabad. Ki biztosítaná a művészeket különben arról, nem fognak-e legközelebb a munkának még inkább előrehaladt stádiumában csak 4 vagy két héttel a lejárat előtt így «módosított póthirdetéssel» új lehetőségek megengedésével, vagyis változott programmal előállani? Mi egyéb ez, mint a szállítási feltételeknek önkényes megváltoztatása rövidesen a szállítás napja előtt? És vajjon mi háramlanék a fővárosra, ha véletlenül akadna művész, aki az okozott kárát másképen is próbálná kifejezni, mint keserű sóhajokkal? Úgy, ahogyan azt a szállítók szokták hasonló alkalommal. Talán bizony a kártérítés kötelezettsége!

Nos, ettől nem kell tartani. Az ember egyszerűen kifogásolja a szállítmányt és nem veszi át. Okot, ha kell, mindig, lehet rá találni.

Vannak elkeseredett túlzók, akik azt állítják, hogy az egész huza-vona onnét ered, hogy igazában nem akarják «még» a magyar szabadság szobrait. Evvel a módosított pót-

hirdetéssel el is lehet húzni a dolgot még vagy három esztendeig.

Hát jól van, ne siessünk annyira. Elvégre egyre megy, hiszen már amúgy is ötven és egynéhány éve vár a nemzet rájuk.

Mi is az az ötven-hatvan esztendő az ilyen örökké élő szobornak a történetében? Semmi. Épen csak arra elegendő, hogy a sötét patina befussa. A márványt is, a szíveket is.

K. A.

DALOK.

Írta: **Heltai Jenő.**

1.

Te vagy szívem örök, mohó
Szomoru vágya
Csak akkor nézek rád, mikor
Senkise látja.

Csak lopva nézlek, hogy e bűnt
Senkise lássa
S ne férjen hozzád a világ
Gyanakodása.

Tekintetem szerelmesen
Öleli tested,
Mint amikor még csókomat
Magad kerested.

S ez a tekintet könnyörög,
Támad és éget,
Könybe borítja a szemedet,
A csoda-kéket.

S kiolvasod belőle a
Szomorú vádat
Hogy gyönyörű vagy és gonosz
És hogy imádlak.

2.

Majd ha egyszer évek múlva
Nem leszünk már, te meg én,
Irodalomtörténet lesz,
Melyet szőttünk, a regény.

Életrajzom kik megírják
Főlemlítik nevedet
Megírják, hogy temiattad
Szívem mennyit szenvedett.

Ami bánat, keserűség
Dalaimban fölzokog,
Mindazért a szemrehányást
Elviselni te fogod.

Érző-szívű felsőbb lányok
Ella, Bella vagy Helén
Búsan fogják mondogatni:
«Lettem vón az ő helyén!»

«Sokkal jobban bántam volna
A költővel; annyi szent!»
És mi csöndes nevetéssel
Összenézünk odalent.

Asszonyom, oly szép a világ most,
Oly kék a nyári égbolt,
Függesszük föl a csókolózást...
Elég volt!

Pihenjen el lázas szerelmünk,
E furcsa lelki cake-walk,
Az örök érzelem-csatából
Elég volt.

Ön engem ún, ön engem úntat
Nincs már az, ami rég volt,
Férfjét is únom, ő is engem...
Elég volt.

Hogy őt megcsaltuk, ez morális,
Ez érthető, ez szép volt,
De hogy ön engem...! hova gondol?
Elég volt!

Kuroki hadnagyai.

Írta : Bródy Sándor.

Kozákok két mongol koldust fogtak. A vasuti híd alatt, a sárban feküdt mind a kettő és amikor — éjszakának idején — rájuk találtak: tették magukat, hogy ők is csak sár. De fekvő mozdulatuk nagyon gyanus volt, arcuk és karjuk beásva a hideg iszapba. Amikor az őrző rájuk ripakodott: miért cselekszik ezt? — azt válaszolták, hogy imádkoznak és ez nekik a vallásos rítusuk. Hamar kitűnt, hogy robbanó anyagot raktak le és föl akarták röpíteni a vasuti hídat. Mire a két mongol koldus, akik vaknak és siketnek is tették magukat, kihámoztattak a sárból és rongyaikból és az őrző előtt két elegáns japáni katonatiszt állott: Jokuka és Goku. Erősen megfáztak és náthásak voltak, de föltették szemüvegüket, szerényen prüszköltek és alázatosan mosolyogtak. Még kérdezetlen bementék a nacionaléjüket:

— Jokuka és Goku, hadnagyok a Kuroki hadosztályából. A keletázsiai vasut egy hidját jöttünk légberöpíteni. Szolgálatjukra; nem sikerült. Jelentjük, hogy vállaljuk a hadi és törvényes felelősséget!

Fölmondták ezt, mint egy leckét, úgy látszik, vállalatuk sikertelenségére legalább is oly mértékben számítottak, mint sikerére. Mégis, kissé szégyelték magukat és amikor még ugyanazon az éjen a hadbiróság elé állították: fejüket lehajtották és úgy mosolyogtak. Az egyik bocsánatot is kért, hogy a vasuti közlekedést csaknem megnehezítette és mindketten megígérték, hogy ezt többé nem teszik. A komoly orosz tiszték elkacagták magukat erre, szélesen, erősen, vastagon és a két kis japáni is fölvidámodva: élesen és gyermekesen nevetett. A sároduból átalakított hadbirósági terem csupa izgatott vidámság volt egy pillanatig, de a másik percben mindez elmúlt és a tiszteken, akik között egy lakktopános és glacé-

keztyűs herceg is volt, az altiszteken és kozákokon erőt vett a düh és a gyűlölség a rabul ejtett félemberek ellen, akiknek a fajtája kihívta és megalázta az egész büszke ármádiájukat. Azonfelül hetek óta itt áztak, rothadtak, penészedtek a mandzsu sárfészekben, agyonitták és agyonkártyázták magukat és a háború kellős közepében mitsem láttak a háborúból, még csak egyetlenegy halált is. Most lesz kettő is mindjárt. Csak egy kissé kivilágosodjék, hogy jó, erős fákra lehesen találni.

Világosodott. A fölös fáklyákat eltapodták a kozákok és vitték Gokut és Jukokát a karbini faerős bozótok alá. Az idő némiképen nekimelegedett, tavaszi monszum fútt, tenger-szagot és zölde napvilágot hozott Japán felől. Jukoka, az öregebb elérékenyedett:

— Bajtárs, — mondá — ez otthonról való üdvözet. Én még kikuillatot is érzek benne.

— Engem is átmelegit. Minden jó volna, de a kötél, az csúf. Félek, hogy bevág a nyakamba, a fájdalmat nem szeretem.

— Csak ijesztgetnek bennünket vele. Ezek itt rosszul vannak szervezve, hóhérjuk nincs. Majd meglásd, golyó lesz.

Alapjában véve, a két kis tiszt talán tódította is a dolgokat és annyira ki voltak állva, hogy nem bánják vala, akármilyen lesz is, csak nyugalom legyen. Alig vonszolták vékony kis lábukat, bár a kozák-ló, amelyhez oda voltak kötve, segítette, rángatta őket előre. A vidék mézgás sara viszont ragasztotta és marasztalta meztelen lábukat, melyekre óriási csizmát rögtönzött. Az ellenséges, a gonosz vidék, amelynek óriási avardarabjain, mint a tehetetlen nyüvek, úgy mozogtak a katonák, a sok szabad és fegyveres és a két fegyvertelen is. A sötétség még uszott és kéjelgett a hajnal világosságában és a felkelő nap országának apró embereit — nyilván kitüntetésből — fáklyákkal világították meg. Beborozott altisztek halotti éneket dudoltak bele az égő szürok sercegésébe.

Alkalmas helyhez értek. Jukoka és Goku engedelmet kaptak, hogy leülhessenek. Az egyik szólt:

— Tudod-e, Goku, mit szeretnék? Még egyszer jóllakni cseresznyével.

— Én még egyszer széplány-szájjal!

Csupa szép dolgokról beszélgettek. A halálról, amely éppen úgy, frissen fujta őket szembe, valamint a monszum, eddig nem szóltak egy szót sem. De Jukoka, aki európai hadiiskolába járt, ideges volt egy kissé, és az apró, kedves szeméből kicsiny könyek szivárogtak:

— Én, bevallom, egy kissé félek.

— Mitől?

— Attól.

A fiatalabb egyet rándított a vállán:

— Ugy fogunk aludni, mint az a domb ott. Fekete hattyútollpárnák között, százezer esztendeig. Ezek a tisztek itt, — nézzed — nagyon kövérek és nagyok, talán ezért sem fognak győzni. Talán fognak?

— Mi nem tudjuk meg, mi történt; ki győzött? Ez kár!

— Tudni fogja az akkori Jukoka és Goku; és ez mindegy.

— Félek, hogy félni fogok.

— Akkor ez azoknak, akik miközülünk itt maradnak, kár. Ne tedd.

— Belől reszketek, Goku.

— Gondolj a nagasaki vásárra. Bolond virágokra, amelyek lenyelik a legyet. Aranylegyekre, amelyek fölfalják a halott ember máját. Gondolj a nőcskédre, amint a kicsiny lányodat fürdeti, vagy vizesszalmával piszkálja a szemed, ha soká alszol és csókolózni nem akarsz. Gondolj ezekre az ostoba oroszokra, akik azt hiszik, ártanak nekünk, ha megölnek!

Szemben ültek, összefogódzkodtak, úgy beszélgettek. A glaszékeztűs szentpétervári gárdista — aki most először látott kivégzést — hozzájuk lépett és szólt:

— Pardon, hogy zavarom az urakat. Tessék fölállani. Öt perc múlva — mély sajnálatunkra — végre kell hajtánunk önökön a halálos ítéletet. Kegyelemből — és ez az én intervenciómra történt — csak golyóval.

A fiatal fenség angolul beszélt. A japániak engedelmet kértek, hogy oroszul felelhessenek, «e szép és hangzatos nyelven, amelyet szívesen tanultunk meg!» Azonban nem sok mondanivalójuk volt már egyiküknek sem, ott állottak az egy század katonából alkotott komor és fenyegető négyszögben, és aki nem tudta, hogy mi történik itten, az nem is gondolhatta, hogy mindez e két tisztért történik, az ő derüs igénytelenségüket akarják és fogják itt elhallgatni . . . A szuronyok már ragyogtak a reggeli napban és felragyogott a kivégző katonák szemében a bőszült öröm, hogy öt perc és ki van oltva az ellenség. Úgy képzelték, hogy az Ellenség maga az a pár ember, és «azután» minden rendben lesz. Most már vakok is voltak és izgatottabbak, mint az a két elitelt, akik gyermekszájukat fölfelé görbítve, mintha e pillanatban is, mindig és örökre, ki akarták volna komizálni őket.

— Eh, mit, golyó, puskatussal agyonverni! — szólalt meg a négyszögben egy vérmes tiszt.

— Imádkoztatni kell őket! — mondá a herceg. — Az egyik csaknem keresztény, luteránus. A pópa jőjön és vigasztalja őt.

A pópa némi utálattal, de megfogta a Jukoka kezét. Az hagyta, de a másik kezével Gokuét szorította. Ez volt az erősebb, ez nem engedte, hogy szemükre kendőt kössenek és az utolsó percben is nevetve sugdosott valamit Jukoka fülébe. Rendreutasították, csendet vezényeltek. Csend is lőn, oly mély csendesség, hogy meghallatszott, mint szíjja magába a sár a reggeli napot. A szívek mind hevesebben dobogtak és Goku megcsóválta a fejét, mert hallani vélte a társa szívének a gyors dobogását. Ő hűvös, kedves és udvarias maradt és a nagyszerű némaságban egy gyors beszédbe fogott:

— Egy alázatos kérésem van . . .

— Halasztás iránt! — röhögött közbe egy gárdista.

A kis Goku gyorsan, mint a leckét folytatta:

— Ha kegyelmeskednének, ha sziveskednének elfogadni a vagyonunkat önöknek hagyjuk. A kórházaik, a sebesültjeik

számára, az orosz Vörös keresztnek. Ne méltóztassék megvetni: a Jukokának sok jó és angol papirja van a zsebében. Nekem is, talán még több is. Az esetlegre számítva, — mert mi ezt így határoztuk el — melléje írtuk a hagyományozást. Mi gazdag emberek voltunk, vagyunk. Mindegy. És önök senkit sem rövidítenek meg, ha elfogadják tőlünk ezt a kis figyelmet. A háboru majd csak véget ér és akkor küldenek — a maradék kamatokból — egy kis emléket a Jukoka feleségének. (A cím a zsebében.) Semmi sértő szándék, csak alázatos kérésünk. És önöknek elkél a legkisebb adomány is, mert benépesítjük az önök lazaretjeit, kórházzá kell átalakítani a gésáik hálószobáit. Mit, Jukoka? Mi tudjuk, amit tudunk! Az önök óriási, kövér testének nincs menekvése, önök közül a jobbak a föld alá kerülnek, a rosszabbak egy kórházzá teszik az egész országukat és az idegen országokat is, ahová beszemtelenkedtek. Önök kövérek, ostobák és nem tudják, miért harcolnak. Mi tudjuk!

Egy — szinte zenei — puskaropogás fojtotta el a szavait, a tudatát. Mint két vidám és szelíd mókus szökkelt föl a két tiszt a levegőbe és amikor holtan visszabuktak a hátukra: ugyanaz a naiv és elfojtott nevetés a szájuk körül.

— Puskatussal kellene széjjelverni a fejüket! — szölkáltak a halálos haragig fölizgatott tiszték. A herceg egy elegánsat rúgott is a halottakon, akiket azonban sietve kellett otthagyniok: — észak felé, a reggeli nap teljes pompájában föllángoló hegyen apró, fekete árnyak rezegnek. Jön, mászik fölfelé az új japáni hadosztály. Jukoka és Goku, tizezerszeresen talán százezerszeresen megsokasodva.

A Dekandensek.

— Levél. —

A fülemile szólt és nem a pacsirta. Álmadoztunk, révedeztünk és a költészetről beszéltünk ama emlékezetes koraőszi délutánon a hallgatag kertben, mikor az alkonyodó égbe felsóhajtó jegenyefák alatt Musset elégiáját olvastuk.

Megigértem akkor, hogy írok magának egyszer valamit a költészetről és azt csak mi fogjuk olvasni, mi fogjuk megérteni. Mert ugy-e, a költők nem a kritikusoknak írnak, hanem nekünk, akiknek a szívükből beszélnek. És mi olyanok vagyunk, mint a méhek. Csak a szép és illatos virágra szállunk szívni a mézet, amely örökké üde és jó marad.

Tudom, szereti a szép verseket, mint a szép virágokat. Igyekeztem is, hogy kedvében járjak és egyszer könyveket, másszor néhány szál nefelejtset hoztam. De maga megszenyített és most hóhulláskor küldött nekem egy ajándékot, amibe színes szelyemszállal hímezte be a nevemet. Ajándékozni, meglepni csak maguk tudnak! A hímezett betűk felett folyton ott látom a maga őzszemét, az ártatlanság méla-vidám csillogó könyével és büszkén áltatom magam, hogy minden túszurással nemcsak a nevemet, hanem jelenvaló emlékemet is hímmel varrta a gyöngédség selyemszálán. És boldog és megelégedett vagyok, ha csak egyszer is az eszébe jutottam a türelmes munka során.

A rút viszonzás sarkal, hogy én is kézi munkával lepjem meg magát. Selyemszálra fűztem néhány szerény gondolatomat és nem tagadom, hogy a kedves, türelmes munka folyamán a maga képe lebegett előttem, ihletett. Egy álmvilágba akarom bevinni és nem kis merészséggel ama dekadens költőket óhajtanám magának bemutatni, akiket az emberek romlottaknak, szabad szájuaknak és perverzeknek ismernek.

Nem fogok róluk elhallgatni, elmellőzni semmit és olyan különös mulatságot ígérek magának, mint egyszer gyerekésszel egy leánynak, hogy sűrű fátyol alatt elviszem a tobzódások, a kicsapogások éjféli tanyájára. Eleve elárulom, hogy utóbb ne panaszkodjék: kissé csalódnai fog. A bűn közélről nem oly színes, mint messziről és az emberek,

mikor vétkeznek, épp olyanok, mint mikor nem vétkeznek. Mi ketten azonfelül az álmok, az illúziók fátyolán át fogjuk őket nézni és ha közülük «az ember» egy pohár absynthnél többet ivott, a «költőnek» meg fogjuk bocsátani a szép verseért. És maga édes, talán mosolyogni fog, hogy a mámoros lehellet, a zavaros zöld szemű világban mily gyermeki lelkek élnek elátkozottan. Talán nem volt nekik oly tündérisasszonyuk, mint maga, hogy elhárította volna tőlük a szomorú varázslatot.

Egy nagy, tiszta érzéssel, szinte meggyőződéssel fogjuk elhagyni őket: hogy az emberekben van mélység, nemesség, érték és hogy épp ez az, amit a legkevésbé szoktunk bennük méltatni. Előttünk az ember összes hibáival szokott kialakulni, de mennyivel okosabb volna a pillantásunk, ha megszokná, hogy a belső értéket kutassa az embernek. Ha az élőkről úgy ítélnénk, mint a holtakról: nil nisi bene! Ma azt nézzük, ki hasznos, pedig azt kellene néznünk: ki jó?

Örülök, hogy mindezt magának mondhatom el intímen és nem zavarnak idegen pillantások. Költők közé fogunk menni és ez olyan, mintha virágos kertben járnánk. Vigyáznunk kell majd, hogy le ne tapossuk a szép virágágyakat. Tehát csak halkkal, loppal. Nyujtsa a kezét . . .

Egy csomó rhododendront, cikliment, heliotrópot és más exotikus virágot szedek a kötőjébe. Mivel pedig az iskolában megszokta a botanikát és a Linné-rendszert, egy kissé nekem is professzoroskodnom kell.

Tehát: a dekadensek Párisban a nyolcvanas évek végén kezdtek feltűnni. Kérészéletű folyóiratokkal léptek fel, ezekben a folyóiratokban új eszméket hirdettek és az új eszméket néhány szép verssel bizonyították is. A világ csak az új eszméket nevette, a verseket nem vette észre. A fiatal költőket «dekadensek»-nek, hanyatlóknak csúfolták és ez a név rájuk is ragadt. Később, mint egykori martiriumok jelét büszkén is viselték.

Külön iskolának szokás őket tekinteni a francia irodalomtörténetben és ők maguk is azt mondták, hogy az úgynevezett «parnassienek» közül váltak ki külön szektának. De már a jelszavuk is centrifugális volt: minden ember külön világ, minden költő tehát a maga külön világát képviseli. Nem szabad törődnie a mások ízlésével, a világ ízlésével, hanem a saját géniuszának, a saját sugallatának kell hódolnia, bár ha meg sem értik.

E jelszó körül csoportosult néhány fiatal ember olyan

szerencsés időben, mikor Párisban néhány kiváló lángelme csak az első sugarat várta, hogy kibontsa pompázó kelyhét: Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Stéphane Mallarmé, Villiers de l'Isle Adam. Ez a négy név, négy külön világot jelent és csak Linné merte volna őket komolyan egy kalap alá vonni, ha Linné véletlenül irodalmi professzor lett volna. Ez a négy tehetség csakhamar leverte magáról a költői «iskola» porát és merészen szegett neki a nagy azúrnak fenséges szárnyalással. Kávéházban, színházban, irodalmi hónapos szobákban találkoztak gyakran, de az eszmék végtelen birodalmában mindegyik a maga útját járta. Bajtársaik, akik ugyanazon jelszó alá gyülekeztek, egyszerre csak azt látták, hogy a lángelmék magasan szárnyalnak, ők pedig a földön maradnak. A krónika a szegény lelkes Adoré Flopette-t szokta példának emlegetni, aki jámbor tűzök-szárnyalásával csakhamar nevetség tárgyává lett.

Voltak a dekadensek közt kisebb rendű, de még mindig kiváló tehetségek: René Ghil, Tristan Corbiere, Loumo, Baju, Laforgue, Teneo. Lassankint a «dekadens» név forgalomba jutott és Párisban a kilencvenes évek végén egyre-másra keletkeztek szépirodalmi lapok (petites revues) dekadens, illetve szimbolista jelzővel. A dekadenseket szimbolistáknak kezdték nevezni és egy egész generáció nőtt fel e jelszóval. A legmaibb francia irodalomnak nem egy nagysága ott nőtt fel a «kis revük» világában. A kis revük pedig vagy megbuktak, vagy nagy revükké lettek és most is virulnak (Revue Blanche, Mercure de France.) A későbbi dekadensek, illetve szimbolisták közé Gustave Kahnt, Dujardint, Vielé-Griffint, Emile Verhaerent, Stuart Merrilt számítják. Ilyen értelemben dekadens a szimbolista Maeterlinck és Pierre Louys is.

A négy nagy «dekadens» (Verlaine, Rimbaud, Mallarmé, Villiers) már nem él. Villiers de l'Isle Adam után másodiknak Verlaine halt meg 1895-ben, Mallarmé 1898-ban. Rimbaud messze idegenben, más világrészben halt meg. A legesleg-ujabb francia lira már új jelszavakat talált magának: Humanizmus! Naturizmus!

És most adieu Linné! Elfelejtjük rendszereidet és hogy a kertbe beleptünk, véges tudományod csak messzi háttérként fog szerepelni, mint a hegyek kék szilhuettje.

És Maga támassza be a kertajtót . . . Nézzünk fel a szabad nagy égre, mint akkor, mikor a jegenyefák alatt Musset-t olvastuk.

Örökzöldben járunk, amely kövéren és dúsan tenyész elmúlt emberek elvihartzott szenvedéseinek termő talajából. Valami különös fűszeres illat szállong a levegőben. Nagy, exotikus szemű virágok nyílnak mindenfelé és becéző nevüket suttogják: mi vagyunk a thuják, orchisok, ranunculusok, heliotrópák, dahliák, cyclamenek, hysópok! Ó hogy szerették e különös virágokat különös nevükön a dekadensek!

Mámorosan jártak a misztikus illat-árban és bonyolult érzékekkel a szagokban színeket, a színekben hangokat, a hangokban színeket láttak. Igazabban: a legfinomabbra raffinált idegekkel egyszerre végeztek az ötfélé szervi funkciót: látást, hallást, szaglást, ízlést, tapintást. Azóta különben a tudományos pszichológia maga is konstatálta az idegműködések közt ezt a korrespondenciát.

De tudomány ide, tudomány oda, mégis szép verseket írtak e komplex érzésekről. Hallgassa meg csak Rimbaud Arturnak ezt a szép költeményét, amely talán az én gyarló rímköszörülésemben is tetszeni fog:

V o y e l l e s (Hangzók)

Á éjszín, É hó, I piros, Ü zöld, O kék.
Elmondom majd mi lappang bennetek.
Á: gyászkontös, melyet arany legyek
Csípkéznek dongva bűzbe', dohba' rég;

És árnyak öle. Az É: a jéghegyek
Szilánkja; pára, gőz, harmat, fény meg jég.
I: vérsugár és biborajk, mely ég,
Kacag, vagy mint mámor lázas, beteg.

Az Ü: a zöldes tenger gyűrűtánca,
Legelők halk csendje s a homlok ránca,
Mit az alkímia szántott reája.

O: a fönséges bűgó orgona,
Susogások, csöndek, angyalok hona.
Ómega: a szemednek éke, violája!

A kik így megéreztek az egyes hangok, szók értékét, mégis tudták őket becsülni. Valóságos alkimiát végeztek

szürke szavakkal, míg aranyat nem sikerült belőlük csinálniok. Boszorkánymesterük Mallarmé volt, aki a keddi estéken maga köré gyűjtötte fiatal híveit és fejtegette előttük paradoxális eszméit.

Szó sincs róla, a szó-alkimiá olykor zavarossá, érthetlenné, illetve ezoterikussá tette az írásaikat. A kortársaik kinevezték őket az afféle szimbólikus szóhasználatért, hogy például »soir de glaives«-en, a »szablyák estéjén«, a lenyúgató napot értették, mert a leáldozó nap sugarai olyanok, mint a kardok. Ma már ez a nyelv nem annyira idegen nekünk, mert hozzászoktunk a modern szimbolikához, az irodalom ősrégi eleméhez. Igaz, hogy ma is vannak művek e korszakból, amiket poliglott szótár és kommentár nélkül meg nem ért az, aki Mallarmé keddi estéjén részt nem vett, hol a szivarfüstös levegőben »mantikai szók« vibráltak. Az alkimiája volt ez a szimbolizmusnak, amelynek kémiája a mi korunkban fejlődik ki.

Lássa, lássa, míg a kertben barangolunk, folyton a botanika jár az eszünkben, pedig messziről, a dzsungeli homályból különös elefántcsont torony borong elé. Ez az a híres *Tour d'Ivoire*, az Elefántcsont Torony.

A mondák, a regék történelmi világából magasodik ki. Talán az egyetlen összefoglaló szimbóluma azoknak a költőknek, akikről most elmélkedünk. »Nem törődtek a világ zajával.« Elvonultak előle az Elefántcsont Toronyba és daloltak ott szívük szerint úgyszólván csak saját maguknak. Valamennyi gögös volt és nem törődött a közzel, az elismeréssel, sikerrel.

Ez nem új vonás bennük. Nem egyéb ez, mint az új próféták és az új eszmék régi sorsa. Az újítók és a tömeg közt mindig megvan ez az elefántcsont toronyszerű távolság, míg a tömeg is meg nem érti, meg nem tanulja, meg nem szokja a toronymagasságot.

S z i n i G y u l a.

Uj Nap-imádás.

P á r i s, augusztus.

Párisban divatos a Nap. Junius huszonkettedik napja óta nem birunk a Nappal, mondják a párisiak, miközben a higany szétrepesztette a gyatra termométereket és a negyvenfokos forróságtól seregestül ájuldoztak az emberek az utcán.

Éppen junius huszonkettedik napja, azaz éjszakája óta. Be csodálatosan is szép volt ez az éjszaka. A kocsink keresztül futott a Bois-n. Kis zug-utakon törtettünk át s a csillagfényes éjszakában mintha csókmuzsikák zengtek volna. Szerelmes párok riadoztak minden kis tisztáson, ahol a kocsink futott. Auteuil előtt megállottunk a parancsoló, fölséges csöndben. Páris nyári lihegése idáig hangzott. Eifel-tornya, ez a sötét, ostoba óriás most tűz-sisakot hordott. Ragyogón égett a torony felső karimája. Olykor-olykor egy-egy merész, tűzröppentyűt küldött a sötétkék ég felé.

Ez éjjel áldoztak a modern táltosok . . . Flammarion és szektáriusai kapaszkodtak fel ez éjjel azon a hátborzongató liften, mely máskor együgyü idegeneket szállit, kik felmászna e buta torony-óriás nyakába, hogy Párist egy monstre gyermek-kőjátéknak lássák. Tudós orációk, ízetlen ódák zengték ez éjjelen dicsőségét a Napnak. Páris népének tetszett a komédia s mikor mi éjfélben az Arc de Triomphe vidékén hazafelé dirigáltuk a kocsinkat, az utcákon kíváncsi tömegek hurráhtak. Ágyuk zúgtak az Eifel-torony alján. Fent a toronyban alighanem e percben mondták a fő-tóosztot az ünnepeltre, a Napra, kinek nevenapját ülték a nap és éjegyenlőség e kalendariumi hírességü dátumán.

Szép volt ez az ünnep. Gyönyörű volt ez az éjjel. A Hold sáppadozott az irigységtől s a párisi gamin-kedély ittasan tréfálkozott:

— Nagyapánknak van a névestéje. Ha a Föld az anyánk, a Nap nyilván a nagyapánk.

*

Aztán jöttek a vad, láva-lehelletű, perzselő napok. Páris vidámkedvű még mindig:

— Úgy kell! Lett volna több esze Flammarionnak! Addig beszélt a vén, hiú Napnak, hogy milyen meleg, milyen csodás, milyen ragyogó, hogy az agg hóbortosnak fejébe szállott a dicsőség, s most túl akar tenni önmagán. Úgy kell.

És én, aki nem menekülhettem sem Ostende-ba, sem Dieppe-be, sem Trouville-ba, míg pihegve verejtékeztem a gyilkos, forró párisi ég alatt, hazagondoltam tépő nyugtalansággal. Hajh, aratnak a «Bencé»-ben! . . . Pattog, hull a szem a silány kalászból s kicsi földjén keseregve, könnyes szemmel áll a sütő verőfényben egy szomorú ember, az én édes apám. Lent a lankán hitvány, lábánszáradt, fakó fűtenger. Kopár az egész áldott földhát. Mi lesz otthon, hol a Nap ad minden kenyeret s mikor nem ad, az emberek gyomorsajogva fekszenek le meghalni. Ahol még Flammarionok sincsenek, kik az embert fölemeljék a Naphoz, s ahol a Napnak mindig csak porban fetregő ellenségekkel van dolga.

Óh Nap! Miért nem engeded, hogy titkaidat kilelessük? Nem igen tudunk semmit. Csak annyit, hogy általad élünk, örülünk, bajlódunk és halunk.

Azt mondják, foltjaid vannak, fatális foltjaid s mikor foltjaid akarják, békesség van a levegőben s az emberi lélekben, vagy örült zivatar háborog mindakettőben. A te foltjaid csinálják a nyugalmat, a megbolondulást, a háborút, a sűrűhalált, a duellumot, a gyufaoldatos cseléd-tragédiákat, a nagy gondolat-revelációkat, a — vitriol-drámákat, az öngyilkosságokat, az esőt, a villámos misztériumokat, a születendő sarkakat megfogantató szerelmes órákat, mindent, mindent . . .

*

A francia tudományos Akadémia írni fog leveleket minden akadémiának, hogy csináljanak valamit együtt — a Nappal. A világot nemcsak a nagy emberek s a nagy fedelű könyvek vitték — ha ugyan vitték — előre, de a kicsi, vidám és bátor ötletek is. Flammarion ötlete, hogy tudós asztronómusok másszanak föl az Eifel-tornyára Napot imádni, divatba hozta a Napot s óh nincs nagyobb emberi principium, minthogy divatos legyen a Nap. A francia tudományos Akadémia azt akarja, hogy minden országban lelkes, okos, búzgó csillagtudósok vizsgálják a Napot. Ha csakugyan olyan hatalmas és reális valami az emberi civilizáció, van-e nagyobb föladata, mint kiismerni a mi világunk kegy- és zsinórküldő Cézárját? Én láttam zsidó-vidéki, élesd-vidéki pelagrasokat. Elrothadtak az éhségtől, mert nem adott táplálékot a Föld, mivel aszályt küldött rá a Nap. Hát nem kell megkísérteni, hogy tudjuk, mikor fenyeget bennünket esőtlen lángtengerrel vagy mocsárlázás nedvességgel a Nap? Mikor békességes, mikor termékenyítő, mikor agyvelő-forraló, idegszakító? Mikor kell vigyáznunk gabonánkra, répánkra, repcénkre, érzésünkre, gondolatunkra, indulatunkra? Mert minden: a Nap. A Nap: az élet, az ember, a termés, a gondolat. A Nap-studiumnak kell lenni a legelső emberi studiumnak. A Napban s a Nap által ismerjük meg az embert s ha ismerni és szeretni fogjuk az embert, ezt a szegény földi bolyongót, jobb, könnyebb és vidámabb lesz az élet. Vajjon a magyar tudományos Akadémia méltányolja-e, miről van szó abban a levélben s miről van szó, ha a Napról így beszélünk? . .

*

Flammarion, aki poéta, gyáva ember. Mikor az ujság-írók faggatták, rimázkodott:

— Nehogy azt higyjék, hogy mi új életre akarjuk keltetni a Napimádást. Nem, nem. Mi nem akarunk egy modern Napimádó szektát csinálni az áhítatos világnak.

Mintha ez valami szörnyű bűn lenne s nem illenék bele e korba, melyben első minőségű átokkal fenyegeti a pápa Combes-t, a modern képrombolót. S ha már gyámoltalan

érzések és áhítatos áldozások felé hajlik ma is az ember, lehet-e igazabb Teremtőt, és Rombolót imádni a napnál?

A párisi tudományos Akadémia Nap-studiumról beszél persze. Ez is stilszerű. Ma az emberek studiumot szeretnek csinálni mindenből. A modern Nap-imádás stilszerűen kezdődne studiummal.

Oh én már látom a Nap magyar oltárait. Persze Budapest kapja a legelsőt s aztán okvetlenül Ó-Gyalla. Mert talán Magyarország is be fog lépni a nagy, internacionális Nap-tanulmányozó közösségbe.

A Nap pedig, amely ez évben gyöngé középterméssel és takarmány-hiánnyal áldotta meg a magyarok országát, a Nap, ez a foltos láng-párduc, nevet az ő modern papjain. Őt akarja kitanulmányozni az ember?

Óh az ember oly szerencsétlen a maga isteneivel. Még legbölcsebben akkor cselekszik, mikor megfoghatatlannak s láthatatlannak vallja azt, akit kiválaszt. A nap nem láthatatlan s valószínűleg ő a mi igazi istenünk. Épen azért talán jó volna meg sem kezdeni a Nap-studiumot. Mi lesz, ha majd egészen ismerni fogjuk a Napot? . . .

Mindegy. Akármilyen lesz. De helyénvaló följegyezni, hogy Krisztus születése után 1904 esztendővel, mikor messze keleten sokak szerint Jézus és Buddha birkóznak, Rómában fájós fejű tudósok a humánus morál gyenge harsonájával akarják lerombolni a legjobban megépített emberi bagolyvárat, mikor örült kavargásban hánykódnak a lelkek a dühöngő hit s a dermesztő tagadás között, Párisban új kultusza ébred a Napnak.

A d y E n d r e.

FIAM.

— Morris Rosenfeld Ghetto-dalaiból. —

Oly szép fiacskám van nekem,
Oly helyre kis legény!
Ha látom őt, azt képzelem:
Egész világ enyém.

De ah, oly ritka alkalom:
Látnom, mily gyöngy gyerek.
Hisz én csak éjjel láthatom,
Mikor már szendereg.

Hajnal visz el, éj hoz haza ...
Hogy kenyerünk legyen!
Fiacskám hangja, mosolya —
En-vérem: idegen!

Aggódva óh mint rohanok,
Ha útam haza visz.
De sápadt anyja mosolyog:
Oly édes volt ma is!

Annyit csacsog és oly okos.
Anyácskám, — mondta ma —
Hát nem jön, fillért sohse hoz
Az édes, jó apa?

Hallom s ott termék hirtelen
A kicsi ágy előtt.
Óh kell, hogy lászon gyermekem
Kell, hogy becézzem őt!

De csak nézem és nem mozdulok ..
Hísz jobb aludnia!
S álmában im — mozog, susog:
Nincs, még sincs itt apa?

Megcsókolom behúnyt szemét ...
Fölnyitja! ... Rám tekint! ...
Óh gyermekem! — Hiú beszéd
Behúnyta már megint.

Itt áll apád, én kis fiam;
S fillért is kapsz te ma ...
... Csak alszik, de cly nyugtalan:
Nincs, még sincs itt apa?

Úgy fáj szívem ... Búslelkemen
Keserves kín hat át ...
Fölébredsz egyszer gyermekem —
És nem lesz már apád.

Telekes Béla.

START. A holt saison unalmát vasárnap a lóversenyek fogják megtörni. Az augusztusi meeting kezdődik e napon a városligeti gyepen. A lóversenypublikum nem ismer szárazságot, drágaságot, járványt, forróságot. Lehet árvíz, tűzvész, csak a lóversenyért ne érje baj, akkor minden rendben van. Most sincs aggodalomra ok. Színes plakátok hirdetik a lóverseny közeledtét. Az utcákon rikkantsok kínálják a programot. Nincs abban semmi különös. Nevekből áll az egész: a tulajdonos és a ló nevéből. Utóbbi kövér betűkkel van feltüntetve, mert az a fő. A ló cserélhet gazdát, de «ő» ugyanaz marad. Az fut, annak a győzelmétől függ a verseny és a fogadás sorsa.

Ez a névsor egy egész jövődőt tár fel a sportszomjas halandó előtt. A tervezgetés, kutatás, kombinálás labirintusába térül az, aki már megízlelte a turf minden csinját-binját. Ennek a kapcsán azt is megtudja az utcai sportlapokból a sport barátja, hogy milyen eseményekre van kilátás a meeting folyamán. A Szent István-díj klasszikus futása képezi az érdeklődés középpontját, melynek 40,000 koronájáért csomó telivér áll ki a küzdőterre.

Megered a jövődölés, melyik nyeri meg az értékes díjat. Orion-e, vagy a karcsu Gazette, a csökönyös Viribus unitis, avagy Futótűz? Megverheti-e nagy súlyával Macdonald ezeket a pehelyterhűeket? . . . A gyöngé szél híreket hoz a training-telepek felől.

Mindegyiknek mást . . . Megjön a kis Reif, a híres amerikai jockey, Gazette-t fogja lovagolni; Futótűz már teljesen rendben van, Orion-t játszva veri a házi próbánál; Macdonald jobb ma, mint valaha volt, a súly nem alterálja, Viribus unitis legutóbbi rossz futatásának nem mérsékelte képessége az oka, hanem csökönyös természete, remélhető tehát, hogy a Szent István-díjat megnyeri. De ki győzné mindazokat a jól értesült helyről szállingó híreket papirosra vetni? Az kétségtelen tény, hogy a 12 napos meeting alatt a telivér-világ mindenkorú hőse és ingyenélője kél küzdelemre a kisebb és nagyobb díjakért. Az első napon már látható lesz a jó öreg Taral, a híres amerikai jockey,

aki becsületos lovaglással és rendkívüli ambícióval sok tisztességet kölcsönzött az annyi oldalról meggyanúsított turfának. T a r a l a budapesti gyepen fogalom. Amire az ül, ha számár, ló lesz belőle, ha ló, akkor telivérré válik, ha telivér, akkor táltosként száguld be elsőnek a cél előtt. Ezt hiszi a nép, az olcsó hely közönsége s az elfogulatlanabb része legalább abban bizik, hogy ha van valamely lehetőség, ez az ördögös kis ember beveri lovát az elsőnek. Azért Lewis és a magyar Janek és a többi is szívesen látott jövevények.

Még néhány óra s beköszönt az első nyári verseny-nap. Arisztokrata, tisztviselő, lipótvárosi gavallér, kereskedő-segéd, iparos, fodrász, pincér, turflady, erősen készül a champagnera. Nyereség vagy veszteség lesz osztályrésze, azzal most nem törődik. Lódobogást, ostorpattogást, csillingelést hall, tarka mezőnyök felvonulását, fehér zászló meg-lebbenését látja. Pár napra megélenkülnek a városligethez vezető utak, benépesül a lóversenytér. Mondja aztán valaki, hogy Budapest nem világváros.

P.

Minden új magyar, vagy idegen nyelvű könyv kapható
Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari
könyvkereskedésében Budapesten.

Nausikaa.

Írta: Jules Lemaitre.

Miután az élelmes Odysseus nyilaival megölte a felesége kérőit s bölcsességben és emlékekben meggyarapodott: nyugodt napokat töltött ithakai palotájában. Feleségének, Penelopének és fiának, Telemachosnak minden este beszélt utazásairól és ha végzett, mindig újra kezdte.

Egyik legkedvesebb kalandja, amelyről legszívesebben beszélt, a Nausikaával, — Alkinoosnak, a phäakok királyának a leányával való találkozása volt.

— Soha sem fogom elfelejteni, így szólt, mily szép volt és bájos, mikor elém jött, hogy segítségemre legyen. Három nap és három éjjel hanyódtam a nyílt tengeren belekapaszkodva összezúzott tutajom egy gerendájába, amikor egy hullám végre belesodort egy folyó torkolatába. Elértem a partot: a közelben volt egy kis pagony; összehordtam faleveleket s mert mezítelen voltam, nyakig beléjök temetkeztem. Elaludtam. Hirtelen vízlocscsanásra ébredtem, azután nők sikongatását hallottam. Felnyitom szemeimet és egy sereg szűzet látok, aki a parton lapdázik. A lapda éppen a forgó örvénybe került. Felemelkedtem s mialatt volt rá gondom, hogy egy lombos galylyal elfödjem mezítelenségemet, a szűzek legbájosabbjához közeledtem . . .

— Már elmondtad ezt, barátom! szakította félbe Penelope.

— Meglehet, felelt Odysseus.

— Nem baj, jegyezte meg Telemachos és Odysseus tovább beszélt:

— Még látom kocsiján, amelyet csengős öszvérek vittek. A kocsi tele volt szép fehérneművel, sok színes köntőssel, amelyet a kicsi hercegnő az imént mosott cselédeivel együtt a patakban. És amint ott állt s kissé meghajolva fogta a gyeplőt, az esti szél a homlokába fujta arany fürteit, amelyeket csak gyöngén fogott körül a szalag s könnyű köntöse gyönyörű formáihoz símúlt.

— És aztán? kérdezte Telemachos.

— Nagyon jól nevelt leány volt, beszélte Odysseus

tovább. Amikor a városhoz közeledtünk, arra kért, hogy hagyjam el, nehogy a rossz nyelveknek módjuk legyen a fecsegésre, ha idegen emberrel látják. De a fogadtatás módján, melyben Alkinoos palotájában részem volt, láttam, hogy beszélt a szüleivel rólam. Már csak az elutazásomkor láttam viszont. Azt mondta nekem: «Élj boldogan idegen és gondoldj rám a hazádban is, miután éltedet a legelsőbben is nekem köszönheted.» Én feleltem. «Oh Nausikaa, a phäakok nemes uralkodójának leánya te! Ha Zeus, Hédának dörgő férje most szerencsésen visszavezérel hazámba, mindennap tiszteltteltes hálával fogok gondolni rád. Mert oh szűz, te mentetted meg az életemet!» Szébb és okosabb lányt azóta sem láttam, s miután én már nem utazom többé, bizonyos vagyok benne, hogy nem is fogok látni soha.

— Vajjon férjhez ment-e azóta? kérdezte Telemachos.

— Csak tizenöt esztendő volt és akkor még senkinek sem volt a mátkája.

— Említetted, hogy van fiad?

— Igen s azt is, hogy elemészt a vágy a látásáért.

— És jót mondtál neki rólam?

— Sokat beszéltem neki, bár alig ismertelek, hiszen amikor Johakából elmentem, még kicsiny gyermek voltál az édes anyád karján.

*

Penelope nagyon szerette volna megházasítani a fiát s az ország legszebb leányait, Samos és Jakinthos király leányait kínálta neki.

De Telemachos így szólt:

— Nem kell nekem egyik se; ismerem én ezeknél sokkal szebbet és jobbat.

— Ki az?

— Nausikaa, a phäakok királyának leánya.

— Hogy mondhatod, hogy ismered; hisz nem látad soha?

— Majd fogom látni, felelt Telemachos.

Egyszer aztán így szólt az apjához:

— Apám, nagyon vágyik a szívem arra, hogy hajón átszeljem a halban dús tengereket s elvitorlázzak a phäakok szigetére; ott aztán megkérem Alkinoos királytól Nausikaa kezét! Elemészt e leányért érzett szerelmem, akit még nem láttam soha; ha ellene szegülnél tervemnek, magánosan fogok megvénülni palotátokban és sohasem fognak unokák játszodozni körültek.

Erre az élelmes Odysseus felelt:

— Kétségkívül az istenek ültették szívedbe ezt a vágyat. Amióta erről a királylányról beszéltem neked, a ki a folyó vizében mosta a ruháját, te csak kevéssé törődöl az asztalunkra felhordott zamatos ételekkel s fekete karikák képződnek szemed körül. Végy hát harminc férfit magaddal egy gyors hajóra és menj keresni azt, a kit nem ismersz, de aki nélkül már élni sem tudsz. Ám óvlak az út veszedelmeitől. Óvakodjál tőle, hogy kiköss Polyphem szigeténél, ha a szél oda hajtana; ha a vihar mégis ott vetne partra, rejtőzzél el és amint hajód olyan állapotban van, hogy kievezhetsz vele a tengerre, menekülj s ne kívánd a Kyklopot látni. Réges régen megvakítottam, de bár vak, mégis jó félni tőle. Óvakodjál a lotophagok szigetétől is; ám ha ki is kötnél a partjokon, ne egyél a virágból, amelylyel megkínálnak, mert e virág megfoszt az emlékezéstől. Rettegd Aeëa szigetét a szőke hajú Kirke birodalmát is, a ki vesszejével disznóvá tudja változtatni az embert. Ha a sors mégis úgy akarná, hogy utadban találkozzál vele, fogd ezt a növényt, amelyek fekete a gyökere s tejfehér a virága. Az istenek molynak nevezik; nekem Merkur adta. A híres varázsló káros mesterségét semmivé teszi ez a növény.

Odysseus még többet is tanácsolt; megemlékezett a szirének szigetéről, a Napisten és a Lästrygonok szigetétől, majd végül így szólt:

— Emlékezzél a szavaimra fiam, mert nem szeretném, ha neked is részed lenne oly sok végzetes kalandban, amelynyit én átéltem!

— Emlékezni fogok rájuk. Különben is terhemre lesz minden akadály, sőt minden élvezet is, amely késleltetné a bölcs Alkinoos szigetére való érkezésemet.

Telemachos elutazott hát, s szíve tele volt Nausikaa képével. Egy szélroham elterelte az útjától és mikor a hajója elvitorlázott Polyphem szigete mellett, megkapta a vágy, hogy lássa az óriást, akit az apja legyőzött. Azt mondta magában:

— A veszély nem lehet valami nagy, hiszen Polyphem vak.

Egyedül kötött ki; a hajójával horgonyt vetett egy kis öbölben és elindult a termékeny, dombos úton, hogy megismerje az országot, amely tele volt nyájjal s facsoportokkal.

A szemhatáron, a dombok közt fekvő szorosból előbb egy óriási fej tűnt fel; vállak, amelyek meredeken a tengerbe

nyúló szíklákhz hasznítottak; azután egy melkas, amely olyan volt, mint egy erdős orom.

Egy pillanattal később hatalmas kéz ragadta meg Telemachost és egy szem hajolt föléje, mely olyan nagy volt, mint egy vért.

— Ön tehát már nem világtalan? — kérdezte Telemachos.

— Neptun az apám, meggyógyított, felelt Polyphesus. Egy fajtádbeli apró ember szégyenletes módon megvakított és ezért megeszlek.

— Nem tenné helyesen, szólt Telemachos, mert ha életben hagyna, szép mesékkel tudnám szórakoztatni.

— Hallgatlak, szólt Polyphem.

Telemachos beszélni kezdett a trójai háborúról. Amikor az est leszállt, a kyklop így szólt:

— Menjünk aludni. Ma még nem eszlek meg, mert hallani akarom történeted folytatását.

A kyklop minden este ugyanezt mondta és ez eltartott három esztendeig.

Ekkor újra kezdette a régi históriákat. Polyphem ugyanazzal az élvezettel hallgatta és ez eltartott újabb három esztendeig.

De harmadszor Telemachos már nem merte elmondani Iliion ostromát s a hősök visszatértét. Ezt meg is vallotta Polyphemnek és így szólt:

— Most már nem bánom, ha ön meg is esz. Halálom órájában csak azt fogom sajnálni, hogy nem láttam a szép Nausikaát.

Részletesen beszélt a szerelméről s fájdalmáról s hirtelen meglátott a Kyklop szemében egy könyvet, amely olyan nagy volt, mint egy tők.

— Menj, szólt a Kyklop, menj s keresd fel azt, akit szeretek. Miért nem szóltál erről előbb?

— Belátom, hogy okosabb lett volna mindjárt ezen kezdeni, gondolta magában Telemachos. Magam vagyok az oka, hogy hat esztendőt elvesztettem. Igaz, hogy szégyeltem magam elárulni titkomat. Csak azért beszéltem róla, mert biztosra vettem, hogy meghalok.

Egy kis csolnakot készített, mert az öbölben hagyott hajó rég eltűnt és újra kimerészkedett a messze tengerre.

Egy másik vihar a Kirke szigetére vetette.

Egy ház ajtajában, virágfűzésekkel díszes hintán meglátott egy nőszemélyt, a ki hanyagúl hintázott. A fejét rubintos ék díszítette; keskeny szemöldöke összeért; az ajka

pirosabb volt a frissen vérző sebnél; nyaka s karja sárga volt mint a sáfrány; kőből képezett virágok lepték el áttetsző, jácintszínű köntösét és mosolygott aranyvörös haja alól, a mely egészen elborította. Vesszője kard módjára az övébe volt tűzve.

Kirke szemügyre vette Telemachost. A fiatal hős ke-
reste a fekete-fehér virágot, amelyet az apja elutazásakor
adott neki. Nem lelte — elvesztette.

— El vagyok veszve, gondolta magában. Meg fog
érinteni majd a vesszejével és makkot evő disznóvá vál-
tozom.

De Kirke szelid hangon szólt:

— Kövess ifju idegen s pihenj meg nálam.

Telemachos követte. Nemsokára elértek a palotájába,
amely százszorta szebb volt Odysseusénál.

Az erdők s szakadékok mélyéből disznók s farkasok
— hajdan emberek voltak — haladtak a varázslónő mögött,
ott ólálkodtak körülte s bár hosszú vaskampót vett elő, a
melylyel kegyetlenül feléjük szúrt, mégis megnyalni igye-
keztek mezítelen lábát.

Telemachos három esztendeig időzött a varázslónőnél.
Egyszer aztán elszégyelte magát, megúnta ezt az életet és
felfedezte, hogy nem szűnt meg szeretni Alkinsos leányát,
az ártatlan kék szemű szűzet, azt, akit nem látott soha. De
elgondolta magában:

— Ha meg tudja, hogy el akarok menni, haragjában állattá
fog változtatni és akkor soha sem fogom látni Nausikaat.

Csakhogy Kirke is ráunt a társára. Gyűlölni kezdte,
mint hogy eddig szerette s egy este felkelt bibor fekhelyéről,
kapta a vesszejét s megérintette vele az ifju szíve táját.

De Telemachos megőrizte az alakját s az arcát, mert
ugyanabban a pillanatban Nausikaara gondolt s a szíve tele
volt hozzá való tiszta szerelemmel.

— Menj el, menj el innen! — üvöltötte a varázslónő.

*

Telemachos újra megtalálta csolnakját, kivezett a
nyílt tengerre s egy harmadik vihar a lotophagok szigetére
vetette. Ezek vendégszerető, nemes gondolkodású és egy-
forma, szelid vérmérsékletű emberek voltak.

A királyuk egy lotosvirággal kínálta meg Telemachost.

— Nem eszem, szólt a fiatal hős, mert ez a feledés
virága és emlékezni akarok.

— Pedig nagy boldogság a feledés, felelte a király. Hála ennek a virágnak, amely egyetlen táplálékunkat képezi, nem ismerjük a fájdalmat, bánatot, óhajtást, sem a többi szenvedélyt, ami a szerencsétlen halandókat nyugtalanítja. De különben mi senkit sem kényszerítünk arra, hogy egyék a virágból.

Néhány hétig Telemachos abból élt, ami eledelt a hajótörésből megmenteni tudott Azután, mivel a szigeten nem volt sem gyümölcs, sem állat, kagylóval s hallal táplálkozott.

*

— A lotos tehát elfeledteti az emberrel, szólt egy ízben a királynak, még azt is, a mire a legjobban vágyik s ami miatt legtöbbet szenved?

— Igen, felelt a király!

— A szép Nausikaat soha sem feledtethetné el velem.

— Próbáld meg!

— Ha próbát teszek, ez csak azért van, mert bizonyos vagyok benne, hogy a lotos sem tehet többet a varáslónő művészeténél.

Megette a virágot és elaludt. Úgy értem ezt, hogy ugyanúgy élt, mint a szelid lotophagok: élvezve a pillanatot s nem törődve más egyéssel. Csak a szíve mélyén érezett egy régi sebre való emlékezés féjét, csak hogy nem tudta biztosan, mi az. Amikor felébredt, még nem felejtette el Alkinoos leányát. Ám anélkül, hogy észrevette volna, eltelt húsz év; ennyi időre volt szüksége a szerelmének, hogy legyőzze a feledés virágjának befolyását.

— Életednek legjobb húsz esztendeje volt, szólt a király. Telemachos nem hitt neki.

*

Egy utolsó vihar behajtotta egy folyó torkolatába, a vágyva vágyott szigethez, a phäakok földjére. Elérte a partot: egy kis pagony volt a közelben. Összehordott faleveleket és miután mezítelen volt, nyakig elrejtőzött bennök. Elaludt. Hirtelen vízlocscsanás ébresztette fel.

Telemachos felnyitotta a szemét és egy sereg cselédleányt látott, akik egy meglelt korú, dús öltözékű nő felügyelete alatt ruhát mostak.

Felemelkedett, egy lombos galy mögé rejtette mezítelenségét és közeledett az asszonyhoz. Vastag és nehézkes

volt a termete és ősz haja csomókban szabadult ki fejéke alól. Látszott rajta, hogy valamikor igen szép volt, de most már nem volt az.

Telemachos vendégszeretetet kért tőle. A hölgy csupa jóakarattal felelt és a cselédei által még ruhát is adatott neki.

— És most oh idegen, elvezetlek a király lakába.

— Te a királynő vagy talán? — kérdezte Telemachos.

— Úgy van, nemes férfiu.

Telemachos szíve nagy örömet érzett e hírre.

— Áldják meg hosszú élettel az istenek a szép Nausikaa szülőanyját!

— Én vagyok Nausikaa, felelt a királyné . . . De mondd, tisztos aggastyán, mi bajod?

*

Sietve rendbehozott csolnakján Telemachos, anélkül, hogy visszafordult volna, újra kivezett a nyílt tengerre.

Háború és béke.

Irta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

79

— Istenem! vajjon minden rendben van-e? — gondolta Rostov, miközben dobogó szívvel megállt és aztán tovább futott az előcsarnokon keresztül és felszaladt az ismert lépcsőkön. Még ugyanaz az a kilincs volt ott, amelynek tisztátlansága miatt a grófné annyiszor haragudott. Az előszobában fagygyertya világított.

Az öreg Michail aludt egy padon. Prokop, a kocsis, aki oly erős volt, hogy a kocsit a hátulsó ülésnél feltudta emelni, csizmáját tisztította. Pillantást vetett az ajtó felé és arcának álmos tekintete hirtelen örömteljes ijedségre változott.

— Ah! te istenem! A fiatal gróf! — kiáltott, amikor az ifjut megismerte.

És az izgatottságtól reszketve rohant a vendégszoba ajtaja felé, valószínűleg, hogy bejelentse, de meggondolta, visszatért és fiatal urának a nyakába borult.

— Mindenki egészséges? — kérdezte Rostov.

— Hála Istennek! Mindenki jól van, hála Istennek! Éppen most vacsoráztak. Hadd nézzem már meg, kegyelmes uram!

Rostov teljesen megfélekedett Denissovról s minthogy meg akarta akadályozni, hogy valaki megelőzze, levetette bundáját és lábujhegyen a sötét, nagy terembe lépett. Itt még minden úgy volt, mint régen, ugyanazok a játékasztalok, ugyanazok a függőlámpák letakarva — de már valaki megpillantotta a fiatal urat és még nem is érkezett a vendégszobáig, amikor egy oldalajtóból valami, mint szélvihar csapott rá, átölelte és csókolni kezdte. Még egy második, egy harmadik hasonló lény rohanta meg egy második, egy harmadik ajtóból; újból ölelések, újból csók, újból kiáltások, örömkönnyek. Nem tudta megkülönböztetni, melyik volt az apja, melyik Natascha és Petja. Mind egyszerre kiáltott és csókolt szakadatlanul.

Csak annyit érzett, hogy anyja nem volt jelen.

— Itt van . . . ami Nikolaiunk . . . Én kedves Kolja . . .

Hogy megváltozott!

— Csókolj meg hát!

— Szivecském! engem is! . . .

Sonja, Natascha, Petja, Anna, Michailowna, Wera, az öreg gróf átölelték és a cselédség, amely megtöltötte a szobát, beszélt hozzá és sóhajtozott.

Minden oldalról szemek vették körül, amelyekben örömkönyvek csillogtak, minden oldalról ajkak voltak, amelyek csókra vágytak. Sonja pirosan, mint a rák, kezét fogta és szemeiben boldogság sugárzott. Sonja elmúlt tizenhat éves és nagyon szép volt, főképp a boldog, lelkes izgalom e pillanatában. Mosolyogva, visszafojtott lélegzettel nézett fel rá és nem fordította le róla szemét. Rostov hálás pillantásokat vetett rá és kutatva körülnézett. Az öreg grófné még mindig nem jött ki. De csakhamar lépések voltak hallhatók az ajtónál — de oly gyors lépések voltak, hogy nem lehettek az anyjái. Mégis ő volt, ujtávollétében varrt ruhában. Mindnyájan útát engedtek neki és ő feléje sietett. Amikor találkoztak, a grófné sírva borult a nyakába. Nem bírta fejét felemelni és egyre a huszármerte hideg zsinórjára szorította ajkát.

Denissov, aki észrevételenül a szobába lépett, már ott állott és szemeit dörzsölte, miközben figyelte őket.

— Denissov Vassili, fiának egy barátja! — szólt, miközben a grófnak, aki kérdő pillantásokat vetett rá, bemutatkozott.

— Kérem! Már tudom! — szólt a gróf és átölelte, megcsókolta Denissovot.

— Nikoluska irt önről . . . Natascha, Wera, itt van Denissov!

Bevezették a számára berendezett szobába, míg Rostovék a fogadószobában Nikolenka köré gyűltek össze.

Az öreg grófné, aki nem akarta kezét elereszteni, amelyet minden percben csókjaival borított, mellette ült; a többiek körülöttük álltak, követték minden mozdulatát, minden szavát, minden tekintetét és szeretetteljes pillantásukat nem vették le róla. Őcsce és testvérei veszekedtek az oldalán lévő helyért és azért, hogy ki hozza neki a teát, a zsebkendőt, a pipát.

Rostov nagyon boldog volt a szeretettől, amelylyel körülvették; de a viszontlátás első percei oly kimondhatatlan boldogak voltak, hogy a mostani ahoz képest kicsinynek látszott előtte és egyre várt még valamit.

II.

Moszkvába való visszatérése után Rostovot a család a legjobb fiúnak, a legbátrabb hősnek és a legdrágább kincsnek tartotta, a rokonság kedves, kellemes és tisztességes férfit látott benne és az ismerősök úgy fogadták, mint a szép huszártisztet, az ügyes táncost és mint kitűnő férjjelöltet.

Egész Moszkva ismerős volt Rostovékkal. A grófnak is elég pénze volt ez évben, mert összes birtokaira új kölcsönt vett fel s ezért Nikolai — aki saját versenyistállót tartott, új lovaglónadrágban és finom ezüst sarkantyús, csipkézett szélű csizmákban járt, — vigan töltötte idejét.

A császár iránti szenvedélye Moszkvában kissé csökkent, de habár nem volt alkalma őt látni, gyakran beszélt a császárról, iránta érzett szerelméről és mindenkivel megértette, hogy még nem mondott mindent el, hogy még van valami a szívében, a mit nem mindenki érthet meg és hogy teljes szívéből osztja azt a nagy tiszteletet, amelyet egész Moszkva érzett akkor Sándor cár iránt, akinek az »emberré vált angyal« nevet adták.

Moszkvába való rövid tartózkodása alatt egész a hadseregbe történt visszatéréséig Rostov nem közeledett Sonjához, hanem inkább eltávolodott tőle. A leány nagyon jó, kedves volt és mint észrevehető volt, szenvedélyesen szerette őt, de ő akkor az ifjúságnak épp abban a korszakában volt, amikor a fiatal embernek sok dolga van, úgy hogy nincs ideje, sőt irtózik attól, hogy időt vesztessen és elveszítse szabadságát. Ha ezalatt valaki Sonjáról beszélt vele, rendesen azt mondta :

— Ugyan mit! Van még sok olyan. Találok még valakit, ha szerelemmel akarok foglalkozni, most azonban nincs időm.

Azonkívül megalázónak tűnt fel előtte a női társaságban való tartózkodás s ha bálba vagy női társaságba került, játszotta az unatkozót és kelette magát. Lóversenyek, angol klub, Denissoval való bolyongások kikocsikázás »oda« — az egész más volt, az az volt, a mire egy vidám huszárnak szüksége van.

Március kezdetén az öreg Rostov Ilya Andreics grófot megbízták, hogy az angol klubban Bagration herceg tiszteletére ünnepélyt rendezzen.

(Folytatjuk.)

Természettudomány.

AZ ORVOSTUDOMÁNY ÉS A NAPI SAJTÓ. A »New-York World« nemrégiben felszólított egynehány ez idő szerint sokat emlegetett egyénisége, hogy mondják meg, miben látják ők az új század legnagyobb veszedelmét. Mint az előrelátható is volt, a feleletek általában véve nem voltak sokatmondók. De ha minket érne az a fatális felszólítás, hogy arra a bolondos kérdésre válaszolni próbáljunk, hajlandók volnánk csatlakozni Timothy Healy, Max—O'Rell, Conan Doyle és Stanley Weymann urakhoz, akik megegyeznek abban, hogy leginkább félnek attól a hatástól, melyet a felelősségnélküli sajtó gyakorol a félműveltekre. Csak nemrég hangoztatta Labouchére is, hogy a sajtó hatalmas eszköze lehet a jónak, úgy mint a rossznak, főleg azért, mert annyi sok együgyű ember van ezen a világon, aki végtelemül hiszékeny és jobban szereti, ha készen kapja a meggyőződését, mintsem hogy a saját agyvelejének működtetésével szerezze meg azt.

E szerint úgy állna a dolog, hogy a közönség csak úgy fordul kész véleményért az újságokhoz, mint a hogy a pékhez zsemlyéért és a mészárosához a szépen kihasított hússzeletért. El kell ugyan ismernünk, hogy a sajtó nemcsak intelligensen teljesíti hivatását, hanem az emberi természet gyengéihez képest eléggé lelkiismeretesen is. Viszont nem

csekély és egyre szaporodó azoknak a lapoknak a száma, amelyeknek a szenzáció a kenyerük. Ami csak télig-meddig alkalmas arra, hogy vastag betűkkel, kiáltó címeikkel nyomattassék, mindazt kimélet nélkül felhasználják arra, hogy a Labouchéretől jóindulatulag »agyműködés«-nek nevezett folyamatot izzassák az olvasóban. Ha a közölt tények hazuok vagy tévesek, a megírójuk nagyon könnyen vigasztalódik az egyszerű bölcsnek azzal a mondásával: »tant pis pour les faits« — annál rosszabb a tényezőkre nézve. Nem vagyunk próféták, nem látunk a jövőbe, de annyi kétségtelen előttünk, hogy az ilyen sajtó nagy veszedelem az egyénre, a nemzetre s az egész emberiségre. Sehol annyi trappáns példáját nem láthatjuk a felelősség nélkül irkáló újságok tévedéseinek, mint az orvosi tudományokat illetőleg. Ha híjján vannak egyéb feltűnést keltő dolgoknak, előkerülnek az orvosi, sebészi újdonságok, avagy valamely életelixir-felfedezése.

Egyik népszerű napilap nemrégiben leírta egy ember esetét, akinek a szeme kettéhasadt. De könnyedén segített ezen a csekélységen a szemorvos: »kivette a szemet, csipők közé fogta és összevarrta a különvált részeket«. A beteg visszanyerte a szemvilágát, »csak a távolságokat nem tudja jól megkülönböztetni«. Hasonló bajban szenvedhet a cikkírónak szellemi látóképessége is;

legalább az igazság és a hazugság közti távolságot, úgy látszik, nem veszi észre.

Kevéssel azután következett «a tizenkilencedik század bakteriológiájának diadala», vagyis «dr. Flexner párisi orvos gyógy módja a dysenteria ellen.» Dr. Flexner baltimore-i professor ugyancsak szégyenkezhetett, mikor meghallotta, milyen formában kürtölték világgá laboratóriumában nagy szerényen folytatott tevékenységét.

De az igazi «trompf» csak az volt, mikor nagy hangon hirdetni kezdték, hogy Leob és Lingle chicagói orvosok rájöttek, hogy a «közönséges só, vagyis chlornatrium csodálatosan zsongítja a szívet és megifjítja az életet». Kiegészítették a hírt azzal, hogy a szert több milliómos és képviselő önmagán nagy sikerrel kipróbálta és hogy most már a munkások közt nagy arányokban folytatni fogják a kísérleteket. Akad azután olyan hír is, mely szerint a doktorok szerint most már könnyű lesz az életet 100 évesre nyújtani. De miért legyünk olyan szerények, és szorítkozzunk nyomorult egy vagy két évszázad átélésére, mikor csak tőlünk függ, hogy olyan öregek legyünk, mint Mathuzsálem. Ha a só leírt ifjító hatásának a tizedrésze is igaz, erre bizton számíthatunk. Csak az a baj, hogy a só ára úgy fel fog szökkenni, hogy az csak milliómosok számára lesz hozzáférhető. A szegény ember tehát a jövőben is lemondhat arról, hogy a patriárchák korát megérje, kivéve, ha véletlenül ugyanaz a sors nem éri, a mi Lóthot.

A gyakorló orvos persze jól

tudja, hogy a só mint gyógyszer és a só befecskendezések — régi dolgok; az emberi tudatlanság és hiszékenység nem lehet újság előtte. De feltétlenül új dolog a modern zszurnalisztika, a mely minden kétkedés vagy kutatás nélkül urbi et orbi hirdeti, hogy az örök ifjúság balzsamát felfedezték — a sósbödönben.

Nincs okunk azt hinni, hogy az ilyen cikkek írói ostobábbak vagy tudatlanabbak olvasóik átlagánál. Inkább azt tételezhetjük fel róluk, hogy a rosszindulatnak nincsenek híjján. Mutatja ezt, hogy kevéssel azután gúnyolódva írják ugyanazok, hogy Londonban valóságos «só-evési mánia» uralkodik.

Már pedig a só, mérsékelten élvezve hasznos dolog is, túlságban káros, különösen pedig nagyon valószínű, hogy köszvényt idézhet elő, vagy fokozhatja e bajt, Jó lesz, ha ezt is meggondolják azok, a kik sókúra segítségével akarják érni a századik esztendő kapuját. Hozzá tehetjük, hogy Loeb professor a maga részéről kezen megcáfolta a lapoknak az ő felfedezéséről szóló híreszteléseit. De persze ugyanazok a lapok, amelyek siettek a «felfedezést» kikürtölni, elhallgatták a helyreigazítást.

Még kevésbé tisztességes dolgokat is jogosan lehet a napi sajtó szemére hányni. Nem régen a lapok egy nagy része proklamálta, hogy dr. Hoff, Stoffela bécsi tanár assistense, felfedezte a gümőkór biztos gyógyszerét. Még a receptjét is lemásolták, bár érthetetlen és hihetetlen formában. Egyebek közt rettenetes mennyiségű arzént is tar-

talmazott az. Pedig az a cikk, melvből a lapok e receptet kiollózták, egy jó hírnevű bécsi orvosi lapban jelent meg (persze nem olyan sok arzéntartalommal), és ott meg is volt említve, hogy az az előírás a híres Oppolzer-től való. Ebből a dologból utóvégre is sok baj nem keletkezhetett. Nincs az a gyógyszerész, aki olyan receptet kiszolgáltattott volna. Csakhogy a láma, sajnos, okot szolgáltatott Armand Gautier úrnak Párisban arra, hogy mivel ő kakodylsavat és kakodylsavas natriumot egy ideig alkalmazott ilyen esetekben, magának követelje a prioritást. Gautier úr szükségesnek látta, hogy a gyógyszeréről a »Daily Telegraph» levelezője előtt kinyilatkoztassa: «C'est une merveille!», «valósággal souverain szere a sorvadásnak». «Számos beteg több mint három éve szedi a gyógyszert, s a közérzete kitűnő, a sorvadás tünetei jelenlékenyen csökkentek». Nem volna helyes, ha Gautier urat tennők felelőssé e nyilatkozatok közlésének módjáért, de helytelennek kell mondanunk azon eljárását, hogy a gyógykezelés olyan részleteibe is beavatta a reportereket, amelyek alapján a laikusok orvos közbejötté nélkül is megpróbálkozhatnak a maguk gyógykezelésével. Mindnyájan tudjuk, hogy épen az arzén-adagolást mily szorgosan kell ellenőrizni, sőt még a kakodylsavas natriumról is kisütötte dr. Mourell, hogy az a Gautier-től ajánlott adagban igenis veszedelmes lehet.

Nem ez a legkomolyabb érvünk hasonló publikálásokkal szemben. Végre is tán csak kevesen olyan ostobák, hogy orvosi tanács nélkül szedjenek

arzénikumot. Nagyobb baj az, hogy az ilyen rák- és tüdővészellenes «biztos» szerek a szerencsétlen beteg reménységét indokolatlanul felcsigázzák, amit aztán elkerülhetetlenül követ az útosó napjaikat is elkeserítő csalódás.

Nem kívánjuk, hogy a napi sajtó ne foglalkozzék orvosi dolgokkal. Sőt fontosnak tartjuk, hogy a közönség e tekintetben is nevelődjék. Épen a tudományos ismeretek népszerűsödésétől várhatjuk a kuruzslásnak, ennek a hiszékenységből és tudatlanásából burjánzó dudvának a kipusztítását. Amit az újságoktól kérünk, nem több, mint az, hogy ne siessenek olyan nagyvonalúan az orvostudományi tárgyú ú. n. «csodákat» közölni, hogy legyenek tudatában felelősségüknek a közönséggel szemben, amelynek utóvégre is nemcsak mulattatása és bámulatba ejtése, hanem felvilágosítása is a hivatásuk, és végül, hogy mint más dolgokban, úgy az orvostudományban is több gondossággal igyekezzenek a konkolyt a tiszta búzától különválasztani.

Megvaljuk, nem igen bizunk benne, hogy ennek a tanácsnak valami fogantaja legyen ott, ahol arra szükség volna.

—
ELMEBETEGSÉGEK SZINLELESE. Az elmebetegséget színeltek már a legrégibb időkben is, akkor, midőn Dávid nyálfolyós szájjal járt-kelt és irkafirkált a házak kapuira csak azért, hogy bolondnak tartatván, elkerülhesse a gyanakvó Saul király haragját, a kit pedig tényleg üldöztetési téveszmék és

hallucinációk gyötörtek. És ha az igazt bevalljuk, az idő óta sem valami nagyot haladt az elmebetegség-színlelés lebecsülésének tudománya. Minden egyes eset új probléma és megoldásához az orvos részéről éleslátás és tapasztalat szükséges. Ezt a tapasztalatot óhatják esetek közlésével öregbíteni. A törvényszéki orvosi gyakorlatban merülnek föl leginkább ezen esetek, mert az elmebeteg gyógyintézetekben simulansokat nem igen, vagy csak rövid ideig tartanak. A törvényszéki orvosnak pedig éppen ezekkel az esetekkel gyűlik meg leginkább baja; azok, kik elmebetegséget színlelnek a bűnpörökben és azok, kik az épelméjűséget színlelik a polgári perekben, nem ritkán kifognak

az orvos tudományán és azért nem fölösleges, ha időről-időre egy eset leírása szolgál intő például. A törvényszéki orvostudomány amúgy sem más, mint a jól észlelt casuistikának halma. Ily esetek ismerete pedig azért indokolt, mert ha a gyógyítás az, melyen az orvosi tudomány legfényesebb elismerést arathat, úgy a forensis működés az, melyen az orvosi szakértői hivatás a legkényesebb ponton áll, legadázabb, legocsmányabb támadásoknak van kitéve hozzáértők és nem értők részéről egyaránt. Ilyen alkalmakkor szólnak meg a mindenféle magántúdosok, kik felelősség nélkül mondhatnak véleményt, mely természetesen annál nagyobb hangú, minél üresebb.

Jövendő.

Az új évnegyed.

A Jövendő előfizetési ára egy hóra 1 korona,
negyedévre 3 korona félévre 6 korona

Kérjük a hátralékos előfizetőket, sziveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarabb megküldeni.

A Jövendő előfizetői augusztus havában ingyen kapják meg Bródy Sándor „Szinésznők” című új könyvét.

A Jövendő kiadóhivatala,
Budapest, Lövölde-tér 1.

A „JÖVENDŐ”

bekötési táblái, valamint az első évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve kiadóhivatalunkban kapható

Szerkeszti: Bródy Sándor.

Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő.

Szerkesztőség: Lövölde-tér 1.

Kiadja: A Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő.

Lövölde-tér 1.

Globus műintézet és kiadóvállalat részv.-társ. nyomása, Budapesten.